LLAIS
Eich llais mewn iechyd a gofal cymdeithasol | Your voice in health and social care

YR HYN RYDYN NI'N EI GLYWED: YR OEDI I LAWDRINIAETH CADARNHAU RHYWEDD

Tachwedd 2026

Fformatau hygyrchol
Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. Os hoffech ei hoffi mewn fformat neu iaith arall, cysylltwch â ni ar ymholiadau@llaiscymru.org neu ar 02920 235 558.

CRYNODEB

Crynodeb

Ar ddiwedd Awst 2026, cafodd atgyfeiriadau ar gyfer llawdriniaethau cadarnhau rhywedd, asesiadau llawfeddygol a llawdriniaethau wedi'u trefnu drwy Wasanaeth Rhywedd Cymru eu hatal tra bod adolygiad clinigol annibynnol yn cael ei gynnal. Roedd y penderfyniad wedi gwneud gan Gyd-bwyllgor Comisiynu GIG Cymru (CBCGC), sy'n comisiynu gwasanaethau arbenigol ar ran saith bwrdd iechyd Cymru.

Ers hynny, mae pobl sydd wedi'u heffeithio, a'r sefydliadau sy'n eu cefnogi, wedi dweud wrthym am drallod difrifol, llawdriniaeth wedi'i ganslo dyddiau neu oriau cyn iddo fod yn ddyledus, a misoedd o beidio â gwybod beth sy'n digwydd nesaf. Dywedodd rhai eu bod wedi clywed am yr oedi am y tro cyntaf ar y cyfryngau cymdeithasol. Ysgrifennodd y bwrdd iechyd sy'n cynnal Gwasanaeth Rhywedd Cymru at 451 o bobl. Mae cam cyntaf yr adolygiad yn cwmpasu tua 60 o bobl, felly nid yw'r mwyafrif yn gwybod eto pryd y bydd eu hachos yn cael ei ystyried.

Dywedodd pobl wrthym eu bod eisiau:

- cyfathrebu clir a rheolaidd am yr adolygiad a'i gynnydd
- rhesymau clir dros yr oedi, a'r dystiolaeth y tu ôl iddo
- amserlenni y gallant eu cynllunio o gwmpas
- dweud eu dweud mewn penderfyniadau am eu gofal
- cymorth emosiynol a seicolegol wrth iddynt aros
- hyder bod penderfyniadau'n cael eu harwain yn glinigol, yn dryloyw ac yn seiliedig ar dystiolaeth

Mae cyrff y GIG yn iawn i weithredu ar bryderon am ddiogelwch, ac nid yw Llais yn galw am lawdriniaeth i ailgychwyn lle byddai'n anniogel. Ein rôl yw sicrhau bod y bobl yr effeithir arnynt yn cael eu clywed, a'u trin yn deg, tra bod yr adolygiad clinigol yn digwydd.

Rydym yn rhannu pryderon pobl ynglŷn â sut y penderfynwyd a'i gynnal y seibiant. Safbwynt Llais yw bod y saib yn newid i wasanaethau, a bod y cyflymder y gweithredodd yr CBCGC yn dangos ei fod yn bodloni'r amodau ar gyfer newid i wasanaethau brys mewn ymateb i bryderon diogelwch cleifion. Y naill ffordd neu'r llall, dylai canllawiau Llywodraeth Cymru ar newid i wasanaethau fod wedi cael eu dilyn. Ni ddigwyddodd hyn. Nid yw'r CBCGC yn derbyn ein barn bod y saib i lawdriniaeth cadarnhau rhywedd yn newid i wasanaethau.

Mae'n bryderus iawn nad oedd lleisiau'r bobl yr effeithiwyd arnynt wrth wraidd penderfyniad a newidiodd eu gofal. Rydym yn parhau i bryderu am y broses o wneud penderfyniadau, ac y llywodraethu o sut y cafodd penderfyniad mor bwysig ei wneud a'i gyflawni, a byddwn yn codi'r pryderon hyn gyda'r CBCGC.

Mey na dau fis yn ddiweddarach, mae rhai pobl yn parhau i fod yn flin iawn, grac, yn ofidus ac yn ddryslyd, oherwydd nid yw'r mwyafrif yn gwybod pryd y bydd yr adolygiad yn cysylltu

â nhw. Mae ein gofynion yn canolbwyntio ar yr hyn a fyddai'n helpu pobl nawr: gwybod ble maen nhw'n sefyll, cael eu cefnogi wrth iddynt aros, cymryd rhan yn yr adolygiad clinigol yn hyderus, a chael dweud eu dweud yn yr hyn sy'n digwydd nesaf.

EIN DULL

Ein rôl a sut y gwnaethom gasglu'r wybodaeth hon

EIN RÔL

Ein swydd ni yw gwrando ar bobl, sicrhau bod eu lleisiau yn cyrraedd y rhai sy'n gwneud penderfyniadau, a dal gwasanaethau i gyfrif am sut mae pobl yn cael eu trin. Mae pawb sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd a gofal yng Nghymru yn haeddu gwybod beth sy'n digwydd i'w gofal, i ddeall pam, a dweud eu dweud. Mae hynny'n berthnasol i'r gwasanaeth hwn fel y byddai yn unrhyw le arall.

Rhwng diwedd Awst a dechrau Hydref 2026, clywsom gan:

- 27 o bobl drwy ein harolwg cenedlaethol
- 19 o bobl mewn cyfweliadau un-i-un
- 7 sefydliad cynrychioladol, sy'n cefnogi ac yn gweithio gyda nifer fawr o bobl drawsrywiol ac anneuaidd ledled Cymru

Daeth y rhan fwyaf o'r hyn a glywsom gan bobl yr effeithiwyd arnynt yn uniongyrchol gan yr oedi, neu gan sefydliadau sy'n eu cefnogi. Ni chlywsom gan unrhyw un oedd yn cefnogi'r seibiant.

Mae'r adroddiad hwn yn adlewyrchu'r hyn a ddywedodd pobl a sefydliadau wrthym. Nid arolwg o bawb yr effeithir arnynt, ac nid yw'n honni ei fod yn siarad ar ran pob un o'r 451 o bobl ar y llwybr llawfeddygol nac ar ran y gymuned drawsrywiol gyfan. Mae'r sefydliadau cynrychioliadol y gwnaethom gyfarfod â nhw yn gweithio gyda llawer o bobl yr effeithiwyd arnynt gan yr oedi, felly mae eu barn hefyd yn adlewyrchu profiadau y tu hwnt i'r rhai a siaradodd â ni yn uniongyrchol. Rydym wedi parhau i glywed gan bobl a sefydliadau ers hynny, gan gynnwys mewn sesiwn ymgysylltu ym mis Hydref, ac mae'r hyn a ddywedwyd wrthym yn cael ei adlewyrchu yn yr adroddiad hwn.

SUT RYDYN NI'N DISGRIFIO'R HYN A GLYWSOM

Mae "rhai" yn golygu thema a godwyd gan rai o'r bobl neu'r sefydliadau a glywsom ganddynt.

Mae "llawer" yn golygu thema a godwyd gan gyfran fawr o'r bobl a glywsom ganddynt, a chan sawl sefydliad.

Nid ydym yn defnyddio'r geiriau hyn i amcangyfrif pa mor gyffredin yw barn ar draws pawb yr effeithir arnynt.

Gyda diolch i Trans Partnership Cymru, Cwiar Cymru, Pride Cymru, Umbrella Cymru, TransActual a phawb a roddodd eu hamser i rannu eu profiadau gyda ni.

YR HYN A GLYWSOM

Yr hyn mae pobl wedi'i ddweud wrthym

Trallod, a bywydau ar ôl

Y neges gryfaf a glywsom oedd am y doll ar iechyd meddwl pobl. Roedd rhai llawdriniaeth wedi canslo ar ôl cymryd gwyliau, teithio pellteroedd hir, neu gyrraedd yr ysbyty. Roedd llawer wedi aros blynyddoedd. Iddyn nhw, roedd yr oedi yn teimlo'n llai fel oedi ac yn fwy fel colli rhywbeth yr oeddent wedi gweithio tuag ato ers amser maith.

> **"Rydw i wedi bod yn aros dros ddeg mlynedd am lawdriniaeth ac mae wedi gadael i mi deimlo mor anobeithiol."**

Dywedodd pobl wrthym fod peidio â gwybod beth sy'n digwydd nesaf wedi bod yn niweidiol. Fe wnaethant ddisgrifio nad oeddent yn gallu cynllunio gwaith, astudio, perthnasoedd neu arian tra bod eu triniaeth yn ansicr. Roedd rhai pobl hŷn yn poeni y gallai oedi pellach effeithio ar eu hiechyd, eu cymhwysedd neu faint y byddent yn elwa o lawdriniaeth.

> **"Rydyn ni'n sownd mewn limbo. Dydw i ddim yn byw, rydw i jyst yn para'n fyw."**

Roedd rhai pobl yn ansicr pa gymorth emosiynol a seicolegol oedd ar gael, ac a allai gwasanaethau'r GIG a'r trydydd sector ateb y galw ychwanegol. Dywedodd pobl wrthym fod Gwasanaeth Rhywedd Cymru wedi bod yn gefnogaeth iddyn nhw, ond ei bod yn anodd siarad â rhywun oherwydd bod y llinellau ffôn yn rhy brysur ar gyfer nifer y galwadau.

Dywedodd rhai pobl wrthym nad oedd cefnogaeth wedi golygu dim mwy na llinellau cymorth brys. Dywedodd un sefydliad wrthym nad oedd unrhyw un o'r bobl yr oedd wedi siarad â nhw, y cafodd eu llawdriniaeth eu canslo, wedi derbyn cymorth seicolegol eto. Dywedodd sefydliadau wrthym fod cymorth seicolegol i bobl ar y llwybr llawfeddygol yn dod o'r un capasiti cyfyngedig, gan ychwanegu at aros i eraill, a bod sefydliadau'r trydydd sector yn cael eu dibynnu i ddarparu cymorth heb gyllid. Dywedodd rhai sefydliadau wrthym eu bod yn ofni am fywydau rhai o'r bobl yr effeithir arnynt.

> **"Mae'r realiti wedi teimlo'n wahanol iawn: dim gwybodaeth a dim cefnogaeth o gwbl, heblaw llinellau brys."**

Sut wnaeth pobl darganfod

Dysgodd rhai o'r bobl y clywsom ganddynt am yr oedi trwy gyfryngau cymdeithasol, ffrindiau neu rwydweithiau cymunedol cyn unrhyw gyswllt swyddogol, ac roedd rhai yn aros dyddiau am lythyr. Roedden nhw'n teimlo'n gryf y dylai'r rhai yr effeithir arnynt yn uniongyrchol fod wedi cael gwybod yn gyntaf.

> **"Dysgais gyntaf ei fod wedi'i ganslo trwy'r cyfryngau cymdeithasol, ac ni dderbyniais gyfathrebu uniongyrchol tan y dydd Mawrth canlynol."**

Dywedodd pobl wrthym eu bod wedi cael trafferth cael diweddariadau. Roedd rhai yn ansicr pa sefydliad sy'n gyfrifol am atgyfeiriadau, rhestrau aros, penderfyniadau triniaeth neu gyfathrebu, a dywedodd rhai wrthym eu bod wedi cael eu pasio rhwng sefydliadau heb ateb.

Cwestiynau am y penderfyniad a'r adolygiad

Dywedodd llawer o'r bobl a glywsom wrthym nad oeddent yn deall pam fod llawdriniaeth wedi'i oedi cyn i'r adolygiad ddechrau, neu pam mae'r saib yn cwmpasu'r llwybr llawfeddygol cyfan. Nododd rhai bod y pryderon a adroddwyd yn gyhoeddus yn ymwneud ag atgyfeiriadau diweddar, tra bod y rhai cyntaf yn y llinell i'w hadolygu wedi'u cyfeirio tua dwy flynedd yn ôl.

> **"Rydw i eisoes wedi cael fy asesu, rydw i eisoes wedi mynd trwy'r broses, pam mae fy achos yn cael ei adolygu eto?"**

Dywedodd sefydliadau sy'n cefnogi pobl mewn asesiadau adolygu wrthym rai cwestiynau, am berthnasoedd, cyllid a bywydau cymdeithasol, yn teimlo'n aneglur o ran pwrpas ac nad oeddent yn gysylltiedig ag adolygiad clinigol. Dywedodd pobl wrthym eu bod eisiau gwybod beth yw'r adolygiad, sut y bydd eu gwybodaeth yn cael ei defnyddio, ac a allai greu rhwystrau newydd i lawdriniaeth. Roedd rhai yn poeni am newidiadau i gymhwysedd, fel trothwyon mynegai màs y corff, neu lawdriniaeth ar y frest yn gysylltiedig â gweithdrefnau eraill.

Cododd gwasanaethau cynrychiadol pryder fod barn aelodau'r teulu ymhlith y wybodaeth a ddylanwadodd ar y penderfyniad i oedi gwasanaethau. Fe wnaethant nodi bod llawer o bobl drawsrywiol yn profi gwrthodiad teuluol a gofynnodd sut mae dewisiadau oedolion eu hunain yn cael eu pwyso yn erbyn barn eraill. Gall unrhyw un godi pryder am wasanaeth. Nid y cwestiwn yw a ddylid clywed pryderon o'r fath, ond sut maen nhw'n cael eu pwyso pan fydd penderfyniadau yn effeithio ar ofal oedolion eu hunain.

Gwelodd rhai pobl yr oedi yng nghyd-destun dadl ehangach am hawliau pobl traws a gofal iechyd ac yn teimlo eu bod yn cael eu trin yn wahanol i gleifion eraill. Mae rhai yn poeni bod y seibiant yn arwydd o newidiadau ehangach i ofal iechyd traws, gan gynnwys therapi hormonau a ddarperir gan eu meddyg teulu.

> **"Ni fyddai hyn wedi digwydd gyda gwasanaethau eraill."**

Effeithiau ehangach

Disgrifiodd rhai pobl golli arian ar deithio, llety a gwyliau na ellid eu had-dalu, a rhoi cynlluniau ar gyfer gwaith ac astudio yn ôl. Dywedodd rhai wrthym eu bod yn ystyried triniaeth breifat, nid trwy ddewis ond oherwydd nad ydynt yn gallu gweld diwedd ar yr aros. Fe wnaethant nodi nad yw hyn yn opsiwn i bawb, ac yn poeni ei fod yn creu annhegwch yn seiliedig ar yr hyn y gall pobl ei fforddio.

Mae'r CBCGC wedi cadarnhau y gellir ad-dalu'r costau hyn, ac rydym yn croesawu. Dywedodd rhai pobl wrthym fod rhai treuliau yn anodd eu profi, ac y gellid gwneud y system ar gyfer hawlio'r arian yn ôl yn symlach.

Mae rhai pobl hefyd yn poeni y bydd rhestrau aros mewn mannau eraill yn y DU yn parhau i symud tra bod atgyfeiriadau Cymreig yn cael eu hoi, gan adael pobl yng Nghymru ymhellach ar ei hôl hi pan fydd y llawdriniaeth yn ailddechrau. Maen nhw eisiau gwybod a fyddan nhw'n cadw eu lle, a'u dyddiad atgyfeirio gwreiddiol. Does dim dadansoddiad cyhoeddedig o'r mathau o lawdriniaethau ar y rhestr aros, felly nid yw pobl nad ydynt eto arni yn gwybod a yw'r saib yn effeithio arnynt.

Pobl a allai fod angen cymorth ychwanegol

Dywedodd rhai pobl yr effeithiwyd arnynt, a'u teuluoedd, wrthym fod pobl niwroamrywiol wedi cael eu heffeithio'n arbennig gan y seibiant. Maen nhw eisiau sicrwydd bod trefniadau diogelu ar waith, bod addasiadau rhesymol yn cael eu gwneud, a bod staff sy'n cymryd rhan yn yr adolygiad wedi'u hyfforddi'n dda i gefnogi pobl nad ydynt yn niwronodweddiadol.

Disgrifiodd un aelod o'r teulu ei fod wedi blino gan y gefnogaeth ychwanegol sydd ei angen i helpu'r person y maent yn gofalu amdano i reoli eu gorbryder, trallod a dicter am yr hyn sy'n digwydd. Dywedon nhw wrthym mai dyma pam mae diweddariadau rheolaidd, a gwybod pryd y byddant yn clywed beth sy'n digwydd nesaf, yn bwysig cymaint.

Profiadau gofal

Roedd llawer o'r rhai a siaradodd am eu gofal yn gwahanu eu pryderon am y penderfyniad o'r gofal yr oeddent wedi'i dderbyn. Fe wnaethant ddisgrifio staff Gwasanaeth Rhywedd Cymru fel proffesiynol, tosturiol a chefnogol. Dywedodd rhai wrthym eu bod wedi symud i, gweithio neu astudio yng Nghymru oherwydd y llwybr hwn, ac yn poeni y gallai'r hyn sy'n gweithio'n dda gael ei golli.

> **"Roedd Gwasanaeth Rhywedd Cymru yn broffesiynol ac yn gwneud popeth yn ôl y llyfr."**

Gofynnodd sefydliadau hefyd pa gymorth sydd ar gael i staff a llawfeddygon Gwasanaeth Rhywedd Cymru yr effeithir arnynt gan y seibiant. I rai pobl, mae'r saib wedi effeithio ar eu hyder y bydd eu barn yn cyfrif pan fydd penderfyniadau yn y dyfodol yn cael eu gwneud.

STORI EFFAITH

Profiad un person

Mae hi wedi gwybod ei bod hi'n drawsrywiol ers plentyndod cynnar. Ar ôl sawl blwyddyn ar y llwybr, a phob asesiad a chymeradwyaeth sydd ei angen ar y gwasanaeth, roedd hi'n aros am ei hasesiad cyn llawdriniaeth pan glywodd am yr oedi.

> **"Rydw i wedi neidio trwy'r holl gylchoedd."**
>
> **"Roedd fel dyrnu yn y stumog. Dydw i ddim wedi dod i delerau ag ef."**

Ers hynny, mae hi wedi cael trafferth cysgu neu fwyta, ac yn poeni amdano bob dydd. Yr hyn sy'n brifo fwyaf yw colli'r sicrwydd a'i cadwodd i fynd.

Nid yw hi'n deall beth yw'r seibiant, o ystyried pa mor drylwyr oedd ei hasesiad. Ei chwestiynau yw'r rhai rydyn ni'n eu clywed amlaf:

> **"Pa fater diogelwch cleifion sydd yna? Pa opsiynau eraill a archwiliwyd cyn oedi? Ble mae'r cyfathrebu? Pa mor hir fydd yr adolygiad yn ei gymryd?"**

Mae hi wedi cael cefnogaeth gan gymheiriaid, ond mae'n dweud nad oes digon o gefnogaeth iechyd meddwl i eraill yn ei swydd, ac eisiau cyfathrebu rheolaidd gyda'r gymuned gyfan, nid dim ond y rhai cyntaf yn y llinell.

YMATEB CBCGC

Yr hyn y mae'r CBCGC wedi'i ddweud wrthym

Mae'r CBCGC yn disgrifio'r saib fel cam rhagofalus, a arweinir yn glinigol wrth iddo geisio sicrwydd am y llwybr atgyfeirio llawfeddygol. Rhoddodd Is-bwyllgor Ansawdd, Diogelwch a Chanlyniadau (QSOC) yr gwasanaeth o dan ddwysáu ffurfiol (Lefel 3) ar 24 Awst 2026.

Mae'r pwyllgor wedi dweud:

- **Pam y gweithredodd.** Dangosodd data fod cyfraddau atgyfeirio llawdriniaethau gan y gwasanaeth Cymreig yn sylweddol uwch nag yn Lloegr, tra bod llai o bobl a atgyfeiriwyd am rai gweithdrefnau yn mynd ymlaen i gael llawdriniaeth. Ystyriodd hyn ochr yn ochr â phryderon gan glinigwyr ac aelodau o'r teulu, a gohebiaeth arall. Mae'n dweud nad pryderon teuluol oedd yr unig sail i'r penderfyniad.
- **Beth sy'n cael ei oedi.** Atgyfeiriadau newydd, asesiadau llawfeddygol a llawdriniaeth wedi'i drefnu. Mae therapi hormonau, cymorth seicolegol, therapi iaith a lleferydd ac ôl-ofal yn parhau.
- **Pwy sy'n cael ei effeithio.** Ysgrifennodd y bwrdd iechyd at 451 o bobl ar y llwybr llawfeddygol. Roedd tua 60 o bobl yn cael llawdriniaeth cyn diwedd mis Rhagfyr; mae eu hachosion yn cael eu hadolygu yn gyntaf, yn nhrefn y dyddiad. Bydd pobl sy'n gallu bwrw ymlaen ar ôl adolygiad yn cael eu blaenoriaethu.
- **Yr adolygiadau.** Mae cylch gorchwyl a Chwestiynau Cyffredin wedi'u cyhoeddi. Mae' r adolygiadau achosion clinigol sy'n gysylltiedig â'r saib ar wahân i adolygiad ehangach o Wasanaeth Rhywedd Cymru, sydd wedi dechrau ei gam cyntaf. Mae panel arbenigol yn dechrau gweithio ym mis Tachwedd, gyda chanfyddiadau i fod i fynd i'r Cyd-bwyllgor yn gynnar yn 2027. Yn ystod cyfarfod QSOC ar 30 Hydref, gwnaethom sicrhau ymrwymiad gan yr CBCGC y byddai'r adolygiadau canol pwynt yn cael eu cyhoeddi. Rydym yn deall y bydd yr CBCGC yn cyhoeddi ac yn diweddaru hyn yn fuan iawn.
- **Newid i wasanaethau.** Nid yw'r CBCGC yn ystyried bod yr oedi yn newid i wasanaethau, nac yn newid i wasanaethau brys. Yn ei ymateb i'n hadroddiad *Yr hyn rydyn ni'n ei glywed,* dywedodd: "Mae'r saib yn parhau i fod yn fesur sicrwydd clinigol dros dro sy'n ymwneud â'r llwybr atgyfeirio llawfeddygol; nid yw'n cynrychioli newid i, neu dynnu'n ôl o'r Gwasanaeth Rhywedd Cymru."
- **Bod yn agored.** Mae wedi ymddiheuro am yr ansicrwydd a achoswyd gan y cyfathrebu cychwynnol ac, yn ei ymateb i'n hadroddiad *Yr hyn a glywsom*, dywedodd ei fod yn "cydnabod y trallod a'r ansicrwydd a ddisgrifiwyd gan Llais ac yn croesawu'r adborth". Mae wedi cyhoeddi'r papur argymhelliad, llythyr Gweithredu'r Cadeirydd a gymeradwyodd y penderfyniad, a chofnodion y cyfarfod preifat lle cafodd ei drafod, ac mae'n cadarnhau'r penderfyniad yn gyhoeddus ar 30 Hydref.

Cafodd llawer o'r hyn a glywsom ei gasglu o flaen rhai o'r camau gweithredu hyn wedi'u cymryd. Serch hynny, mae pobl yn parhau i ddweud wrthym nad ydyn nhw'n deall y

rhesymau dros y penderfyniad yn llawn, nad ydynt yn gwybod pryd y byddant yn clywed am eu gofal eu hunain, ac nad ydynt yn teimlo'n gysylltiedig.

EIN BARN NI

Beth mae hyn yn ei olygu i bobl

Mae p'un a yw llawdriniaeth yn ddiogel i fynd ymlaen yn farn glinigol ar gyfer yr adolygiad clinigol a'r ailasesiadau. Ein pryder yw sut mae pobl wedi cael eu trin, a beth fyddai'n eu helpu nawr. Mae'r hyn a ddywedodd pobl wrthym yn disgyn i dri maes.

1. Sut y penderfynwyd y seibiant a'i cyfathrebu

Y cwestiwn rydyn ni'n ei glywed fwyaf yw pam y digwyddodd hyn, a pham y digwyddodd mor gyflym. Cafodd y llawdriniaeth ei stopio o fewn dyddiau, a chafodd rhai pobl wybod cyn iddynt gael gwybod yn uniongyrchol. I rai, mae hynny wedi achosi trallod, dryswch a cholli ymddiriedaeth, ac mae'r colli ymddiriedaeth bellach yn effeithio ar sut mae rhai pobl yn gweld yr adolygiad clinigol, a'r adolygiad ehangach o Wasanaeth Rhywedd Cymru.

Rydym yn derbyn bod angen i'r CBCGC weithredu ar risgiau a phryderon oedd ganddo. Ond mae safbwynt Llais yn glir. Mae'r saib yn newid i wasanaethathau: newidiodd y gofal y mae pobl yn ei dderbyn, hyd yn oed os dim ond am gyfnod. Dylid bod wedi dilyn canllawiau Llywodraeth Cymru ar newid i wasanaethau. Ni ddigwyddodd hyn. Mae'n bryderus iawn nad oedd lleisiau'r bobl yr effeithiwyd arnynt wrth wraidd y penderfyniad hwn.

Roedd cyfleoedd wedi'u colli. Mae deall yr effaith debygol ar y bobl yr effeithir arnynt yn allweddol i wneud penderfyniad o'r math hwn. Gallai asesiadau effaith a gwblhawyd ymlaen llaw fod wedi llywio'r penderfyniad, ochr yn ochr â chynllun ar gyfer sut y byddai pobl yn cael eu dweud, pa gefnogaeth fyddai ar waith a sut y byddai'r adolygiad yn rhedeg. Cytunodd yr is-bwyllgor ei hun y dylid dweud wrth gleifion yn gyntaf ac y dylai cefnogaeth fod ar waith. I rai o'r bobl y clywsom ganddynt, ni ddigwyddodd y naill na'r llall.

Cwblhawyd yr asesiadau effaith ar ôl y penderfyniad, a nododd yr un niwed a ddisgrifiwyd gan bobl i ni. Hebddyn nhw, a heb gynllun cyfathrebu a chymorth ar waith, mae'n anodd i ni weld sut y gallai'r is-bwyllgor fod yn hyderus ei fod wedi pwyso'n briodol y niwed o oedi yn erbyn y risg o barhau. Wedi'i wneud ymlaen llaw, efallai eu bod wedi lleihau'r niwed a'r trallod cyffredinol a achosir i rai pobl.

Rydym wedi clywed bod y saib yn effeithio ar bobl yn fwyaf acíwt lle'r oedd ganddynt ddyddiad ar gyfer llawdriniaeth. Ond mae hefyd yn effeithio ar bawb sydd wedi'u cyfeirio am lawdriniaeth, a phobl nad ydynt wedi'u cyfeirio eto, neu nad ydynt eto wedi gofyn i'w meddyg teulu ddechrau'r broses, a allai wynebu aros hirach o ganlyniad. Mae angen i'r asesiadau effaith adlewyrchu'r holl grwpiau hyn.

Rydym yn parhau i bryderu am y broses o wneud penderfyniadau, a llywodraethu sut y cafodd penderfyniad mor bwysig ei wneud a'i gyflawni. Byddwn yn nodi'r pryderon hyn i'r CBCGC ar wahân.

Pam mae hyn yn bwysig: mae angen i bobl ddeall pam y cafodd eu gofal ei stopio, ac i weld bod y penderfyniad yn rhesymegol, cytbwys ac agored. Heb hynny, mae'n anoddach iddynt ymddiried yn yr adolygiad, a beth bynnag sy'n ei ddilyn.

2. Yr adolygiad clinigol bellach ar y gweill

Mae cam cyntaf yr adolygiad yn cwmpasu pobl y mae eu llawdriniaeth i fod i fod cyn diwedd mis Rhagfyr. Nid yw'r NWJCC wedi cyhoeddi eto faint o bobl sydd wedi'u hadolygu, y canlyniadau (er ein bod yn disgwyl hyn yn fuan), na phryd y bydd gweddill y 451 o bobl yn clywed am eu hachos eu hunain. Mae rhai pobl yn parhau i fod yn flin iawn, yn ddig, yn ofidus ac yn ddryslyd, oherwydd nid yw'r mwyafrif yn gwybod pryd y byddant yn cael eu cysylltu. Mae pobl wedi rhannu gyda ni eu bod yn pryderu y gallai gymryd blynyddoedd i rai pobl wybod a allant symud ymlaen â'r llawdriniaeth.

Mae pobl sydd eisoes wedi'u hasesu eisiau deall pam mae eu hachos yn cael ei ystyried eto pan oedd asesiadau blaenorol mor drylwyr. Dywedodd sefydliadau sy'n cefnogi pobl mewn asesiadau adolygu wrthym fod rhai cwestiynau, am berthnasoedd, cyllid a bywydau cymdeithasol, yn teimlo'n ymwthiol, ac nid oedd y rhesymau dros hynny wedi'u hegluro. Dywedodd rhai teuluoedd wrthym fod angen addasiadau rhesymol, diogelu a staff wedi'u hyfforddi'n dda i gymryd rhan yn ddiogel, a bod teuluoedd a gofalwyr angen cymorth hefyd.

Pam mae hyn yn bwysig: ni all pobl gynllunio eu bywydau heb wybod ble maen nhw'n sefyll, ac mae angen iddynt allu cymryd rhan yn yr adolygiad yn hyderus, nid ofn.

3. Beth sy'n digwydd ar ôl yr adolygiad

Mae pobl yn poeni am beth fydd yr adolygiad yn ei olygu i ddyfodol eu gofal. Mae rhai yn ofni newidiadau i gymhwysedd, fel trothwyon mynegai màs y corff, neu lawdriniaeth ar y frest yn gysylltiedig â gweithdrefnau eraill. Mae pobl yn dweud wrthym fod nodau triniaeth yn wahanol o berson i berson, ac eisiau penderfyniadau i aros yn unigol ac yn canolbwyntio ar y person. Mae rhai yn poeni y gallai'r hyn sy'n gweithio'n dda yng Nghymru gael ei golli.

Yr adolygiad ehangach o Wasanaeth Rhywedd Cymru, a'r adolygiad o'r fanyleb gwasanaeth y disgwylir iddo ddilyn, yw lle mae'n debygol y bydd penderfyniadau ynghylch cymhwysedd a llwybrau yn cael eu gwneud. Mae adroddiad y Prif Gomisiynydd yn dweud y bydd yr adolygiad ehangach yn ymgysylltu â chleifion a gofalwyr, ac rydym yn eu croesawu. Mae'n bwysig bod gwersi ar annibyniaeth, tryloywder, cyfathrebu a chymorth yn cael eu hadeiladu yn y ffordd y caiff yr adolygiad ehangach ei redeg.

Gofynnodd rhai pobl hefyd pam nad yw llawdriniaeth cadarnhau rhywedd yn cael ei ddarparu yng Nghymru, ac a allai hynny newid.

Pam mae hyn yn bwysig: bydd penderfyniadau am ddyfodol y gwasanaeth yn effeithio ar bobl am flynyddoedd, ac mae angen dweud eu dweud go iawn cyn i'r penderfyniadau hynny gael eu gwneud.

EIN GOFYNION

Yr hyn rydyn ni'n gofyn amdano

Mae'r penderfyniad wedi'i wneud, ac mae'r adolygiad clinigol ar y gweill. Yr hyn y mae pobl eisiau nawr yw ei gwblhau cyn gynted â phosibl, gwybod ble maen nhw'n sefyll, a chael eu cefnogi wrth iddynt aros. Mae pob un o'n gofynion yn dod o'r cwestiynau y mae pobl wedi'u rhoi i ni.

1. "Pam na ddywedwyd wrthym yn gyntaf?"

- Esboniwch beth sydd wedi'i ddysgu o sut y gwnaethpwyd y penderfyniad i oedi, ei gyfathrebu a'i gefnogi, a beth fydd yn cael ei wneud yn wahanol yn y dyfodol
- Cyn unrhyw newid pellach i'r gwasanaeth, gan gynnwys sut a phryd mae'r saib yn dod i ben, dywedwch wrth y bobl yr effeithir arnynt yn gyntaf, diweddarwch yr asesiadau effaith â barn pobl, gan gynnwys pobl nad ydynt wedi'u cyfeirio eto, a chynnwys Llais
- Cadw cynnydd yr adolygiad clinigol, ac unrhyw benderfyniadau a phrosesau sy'n gysylltiedig ag ef, yn dryloyw ac yn hawdd eu deall

Byddai hyn yn dangos i bobl fod gwersi wedi'u dysgu, ac y byddant yn cael gwybod yn gyntaf os bydd unrhyw beth yn newid eto, a fydd yn helpu i adeiladu ymddiriedaeth.

2. "Ble ydw i'n sefyll?"

- Dywedwch wrth bob person ble maen nhw ar y rhestr aros a phryd y bydd eu hachos yn debygol o gael ei adolygu, cadarnhau y byddant yn cadw eu lle pan fydd y llawdriniaeth yn ailddechrau, a chyhoeddi diweddariadau rheolaidd ar gynnydd, gan gynnwys pa mor hir y bydd yn ei gymryd i adolygu pawb
- Esboniwch i bob person pam mae eu hachos yn cael ei adolygu a pham mae cwestiynau penodol yn cael eu gofyn, a gwnewch yn siŵr bod asesiadau adolygu yn cynnwys addasiadau rhesymol, trefniadau diogelu a staff wedi'u hyfforddi i gefnogi pobl niwroamrywiol
- Darparu cynnig cymorth seicolegol clir i'r bobl yr effeithir arnynt, a'r teuluoedd a'r gofalwyr sy'n eu cefnogi, sydd ag adnoddau priodol ac nad yw'n ymestyn aros i eraill, gydag un pwynt cyswllt clir ar gyfer eu gofal, atebion prydlon i gwynion a ffordd syml o hawlio costau yn ôl

Byddai hyn yn helpu pobl i gynllunio eu bywydau wrth iddynt aros, a chymryd rhan yn yr adolygiad yn hyderus.

3. "Beth sy'n digwydd ar ôl yr adolygiad?"

- Cynnwys pobl â phrofiad byw, a Llais, yn yr adolygiad ehangach o Wasanaeth Rhywedd Cymru ac mewn unrhyw adolygiad o'r fanyleb gwasanaeth, a chyhoeddi sut y bydd hyn yn digwydd
- Cadw penderfyniadau ynghylch cymhwysedd a thriniaeth unigolyn a pherson sy'n canolbwyntio ar y person
- Nodwch yr opsiynau hirdymor ar gyfer darparu llawdriniaeth sy'n cadarnhau rhywedd yn agosach at adref

Byddai hyn yn helpu i sicrhau bod lleisiau pobl yn cael eu clywed cyn gwneud penderfyniadau am ddyfodol y gwasanaeth.

CAMAU NESAF

Beth sy'n digwydd nesaf

BETH MAE LLAIS WEDI'I WNEUD

Ers i'r saib gael ei gyhoeddi, mae gennym ni:

- ysgrifennodd at CBCGC yn gofyn am y rhesymau dros yr oedi, pam nad oedd Llais yn rhan o'r blaen, cefnogaeth i'r bobl yr effeithiwyd arnynt a sut y bydd y gwasanaeth yn cael ei adfer
- cwrdd â'r CBCGC sawl gwaith i godi pryderon pobl
- rhoi cwestiynau pobl i'r Cyd-bwyllgor yn ei gyfarfod cyhoeddus ar 22 Medi
- yn gwneud sylwadau ar y cylch gorchwyl drafft ar gyfer yr adolygiad clinigol, gan ofyn am gyfathrebu, cefnogaeth ac amserlenni cliriach, ac i gydnabod profiadau pobl CBCGC
- cynnal sesiwn ymgysylltu ar gyfer pobl yr effeithiwyd arnynt, a bwydo pryderon gan bobl sy'n mynychu asesiadau adolygu
- rhannodd yr hyn a glywsom gyda'r is-bwyllgor ar gyfer ei gyfarfod ar 30 Hydref
- anfonodd y ceisiadau hyn at CBCGC fel sylwadau. Ar adeg cyhoeddi rydym yn aros am ymateb y byddwn yn ei gyhoeddi - pan fyddwn yn ei dderbyn - gyda'n barn ni a yw'n mynd i'r afael â phryderon pobl
- ysgrifennwyd at CBCGC ar wahân ynglŷn â sut y gwnaed a chofnodwyd y penderfyniad, a gofynnodd i Lywodraeth Cymru a Perfformiad a Gwelliant y GIG egluro sut mae prosesau uwchgyfeirio a'r canllawiau newid gwasanaeth yn cyd-fynd â'i gilydd

Nesaf, byddwn yn:

- rhannu'r adroddiad hwn gyda byrddau iechyd, Llywodraeth Cymru a Pherfformiad a Gwelliant y GIG
- Daliwch ati i wrando, ac adrodd eto

CYMORTH

Os oes angen cymorth arnoch

Os ydych chi'n cael trafferth, nid oes rhaid i chi aros:

- **GIG 111, pwyswch 2** am gymorth iechyd meddwl brys, 24 awr y dydd
- **CALL,** llinell gymorth iechyd meddwl Cymru, 0800 132 737, call@helpline.wales
- **Switsfwrdd,** y llinell gymorth LHDTCRhA+, 0800 0119100, hello@switchboard.lgbt
- **Samariaid** ar 116 123, am ddim, unrhyw bryd
- **Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro yn ymwneud â thîm** (cav.concerns@wales.nhs.uk) ar gyfer cwestiynau am eich gofal eich hun, neu i ofyn am gymorth seicolegol

Os yw bywyd rhywun mewn perygl uniongyrchol, ffoniwch 999.

Dywedwch wrthym am eich profiad

Os yw'r seibiant wedi effeithio arnoch chi, rydyn ni eisiau clywed gennych. Rhannwch eich stori ar-lein neu cysylltwch â'ch tîm Llais lleol. Beth bynnag rydych chi'n ei ddewis, rydyn ni yma i wrando.

Cysylltu â ni a fformatau hygyrch

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Gymraeg. Os hoffech ei hoffi mewn fformat neu iaith arall, neu os hoffech roi adborth, cysylltwch â ni. Rydym yn croesawu galwadau yn Gymraeg. Os ysgrifennwch atom yn Gymraeg, byddwn yn ateb yn Gymraeg, heb oedi.

Llais
Adeiladau'r Goron, Parc Cathays, Rhodfa'r Brenin Edward VII, Caerdydd CF10 3NQ
Ffôn: 02920 235 558 | ymholiadau@llaiscymru.org | www.llaiscymru.org

Ffynonellau

- Canllawiau ynghylch newidiadau i wasanaethau iechyd | LLYW.CYMRU (Llywodraeth Cymru, 2023)
- Cofnodion gweithredu'r Cadeirydd a'r cofnodion o fewn y pwyllgor, 24 Awst 2026 (papurau QSOC, Hydref 2026)
- https://cavuhb.nhs.wales/news/latest-news/welsh-gender-service-update-28-august-2026/Cynnydd mewn pryderon: Gwasanaeth Rhywedd Cymru (QSOC, Hydref 2026)
- Papurau Cyfarfod y Pwyllgor - Cyd-bwyllgor Comisiynu GIG CymruAdroddiad Digwyddiadau a Phryderon (papurau QSOC, Hydref 2026)
- Adroddiad Cyfarwyddwr Comisiynu, Iechyd Meddwl a Grwpiau Bregus (papurau QSOC, Hydref 2026)
- Asesiad o'r Effaith ar Ansawdd ac Asesiad o Effaith Cydraddoldeb a'r Gymraeg (Cyd-bwyllgor, Medi 2026)
- Gwasanaeth Rhywedd Cymru diweddariadau, 28 Awst ac https://cavuhb.nhs.wales/news/latest-news/welsh-gender-service-update-11-september-2026/11 Medi 2026 (Caerdydd a'r Fro Bwrdd Iechyd)